

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»

на тему: **Депозитна політика сучасного банку**

Виконавець: студент 6 курсу, групи 62
спеціальності 72 «Фінанси, банківська
справа та страхування»,
спеціалізації «Банківська справа»
БУРЛАКА А.В.

Науковий керівник: к.е.н., ст. викл.
ГАЙДУКОВИЧ Д.С..

ОДЕСА - 2018 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Формування депозитної політики банків займає провідне місце у забезпечення ефективної депозитної діяльності банків. Тривалий період часу питанню депозитної політики в Україні не приділялося належної уваги. Це пов'язано з тим, що попит на банківські послуги значно перевищував пропозицію, висока інфляція, наявність дешевих ресурсів – усі ці умови забезпечували високу норму прибутку банківських операцій, змінюючи саму природу їх ризику.

Вільний доступ до коштів ринку міжбанківського кредитування, дозволяла банкам підтримувати прийнятну структуру залучених коштів.

У теперішній час актуальність проблеми перегляду депозитної політики на рівні кожного банку та активізації інструментів утримання існуючих депозитних ресурсів та нарощення їх обсягу обумовлюється, по-перше, гострим дефіцитом економіки України у недорогих кредитних ресурсах, і по-друге, необхідністю стабілізації ситуації в банківській системі, запобіганню негативній тенденції відтоку коштів з депозитних рахунків фізичних і юридичних осіб та подолання панічних настроїв, які призводять до падіння рівня ліквідності і платоспроможності банків, а іноді й до їх банкрутств внаслідок вилучення значних сум грошових коштів з їх ресурсної бази.

Останні банківські кризи привели до того, що кожен банк в межах нормативно-правової бази повинен формувати ефективну депозитну політику щодо процентної політики, структури залучення ресурсів, джерел поповнення власного капіталу з метою нівелювання та покриття прийнятих ризиків.

Зазначене актуалізує необхідність подальших досліджень щодо формування ефективної депозитної політики банків.

Проблемам формування та реалізації депозитної політики приділяється значна увага учених. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням цієї проблеми, необхідно виділити таких: М. Алексеєнко, О. Бартош, Т. Башинського, В. Волохатої, О. Дзюблюка, О. Дмитрієвої, Р. Герасименко, М. Ігнатишин, О. Золотарьової, В. Коваленко, Л. Кузнецової, Н. Кожель, Р. Кучернко, Р. Лаврова, В. Стойки, Н. Шульги та багатьох інших.

Отже, існує необхідність щодо проведення комплексного дослідження сучасного стану, визначення основних положень щодо формування та реалізації депозитної політики банків в сучасних умовах розвитку фінансового ринку. Тому важливість дослідження зазначеної проблеми та недостатній рівень її практичної розробки зумовили вибір теми дипломної роботи, її актуальність, теоретичну та практичну значущість.

Метою дослідження є розробка теоретичних і методичних положень щодо формування та реалізації депозитної політики банків та практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Відповідно до поставленої мети дипломної роботи були сформульовані такі завдання:

- дослідити теоретичні аспекти депозитної політики банків;
- проаналізувати основні чинники, які впливають чинників, що впливають на формування та реалізацію депозитної політики банків;
- проаналізувати методичні підходи до формування та реалізації депозитної політики банківської установи;
- оцінити депозитні операції в ПАТ «БАНК ВОСТОК»;
- проаналізувати розміщення в ПАТ «БАНК ВОСТОК» депозитної бази в активні операції банку;
- надати характеристику депозитних програм ПАТ «БАНК ВОСТОК»;
- розробити методичний підхід до оцінювання впливу чинників на процес формування та реалізації депозитної політики банку;
- удосконалити систему управління якістю депозитних послуг банку;
- обґрунтувати науково-методичний підхід до прогнозування рівня банківських ресурсів.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації депозитної політики банку.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі формування та реалізації депозитної політики банку.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувалися наступні загальнонаукові методи: узагальнення та систематизація (при вивченні сутності поняття «депозитних ресурсів банку», визначенні факторів, що впливають на залучення ресурсів банку з депозитних джерел); порівняння (у процесі встановлення спільних і відмінних рис методик аналізу та контролю депозитних ресурсів, інструментів регулювання депозитних ресурсів банку); системного аналізу (при визначенні елементів системи управління депозитних ресурсів банку); методи оцінки фінансового стану банку.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти з питань формування та реалізації депозитної політики в банку; статистичні дані Національного банку України, Асоціації українських банків України, інформація центральних банків; нормативні документи, аналітичні огляди Міжнародного валютного фонду, Базельського комітету з питань банківського нагляду, Світового банку, статистичні звіти міністерств і відомств, інших органів державного управління; монографічні дослідження та наукові публікації з питань антикризової фінансової стійкості банків.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменувань) . Загальний обсяг роботи становить 101 сторінок. Основний зміст викладено на 94 сторінках. Робота містить 27 таблиць, 11 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування депозитної політики банків» було досліджено, що депозитна політика – це складне економічне явище; її суть необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому значеннях. У широкому – депозитну політику комерційного банку характеризують як стратегію і тактику банку при його діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом. Під депозитною політикою у вузькому значенні розуміють стратегію і тактику банку в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення його ліквідності

Визначено, що у процесі розробки депозитної політики необхідно враховувати економічні, соціальні та політичні цілі як складові частини управління банківською системою, орієнтовані на досягнення високого рівня розвитку економіки, а також рівень розвитку конкретного банку. Банківській установі важливо удосконалювати управління депозитними операціями тому що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організовувати взаємини між банком і його клієнтами щодо прямого і зворотного руху коштів.

Було проаналізовано чинники, які впливають на формування та реалізацію депозитної політики банків, к яким варто віднести: врахування рівня інфляції та доходів населення загалом по країні; вплив політики НБУ та Уряду, стан соціального середовища; поліпшення роботи персоналу банку, які обслуговують безпосередньо клієнтів у відділенні та здійснюють поточне спілкування із ними; впровадження нових форм співпраці із клієнтами задля їх потенційного зацікавлення в послугах банку, створення більш зручних умов для клієнтів по виконанню депозитної угоди; постійне та систематичне зниження рівня ризику пов'язаного із нераціональними рішеннями, які можуть стосуватись депозитної угоди; застосування різних прийомів заохочення клієнтури банку (реклама; надання додаткових безкоштовних послуг на додачу до депозитної угоди; розташування філій у місцях, наближених до клієнтів; пристосування графіка роботи до потреб клієнтів).

Доведено, що передумовою формування ефективної депозитної політики виступає загальна ділова політика розвитку банку, основні цілі якої є пріоритетними при розробці стратегічних цілей депозитної діяльності. Виступаючи важливою складовою загальної політики банку, депозитна політика є фактором забезпечення стабільного та ефективного розвитку банку. Процес формування депозитної політики передбачає виділення 7 основних етапів.

У другому розділі «Оцінювання ефективності депозитної політики банку на прикладі ПАТ «БАНК ВОСТОК» проаналізовано, що ПА «БАНК ВОСТОК» активно залучає кошти населення на депозитні та поточні рахунки в національній та іноземній валюті (доларах США і євро). Банк пропонує своїм клієнтам відкрити поточні рахунки (в тому числі для одержання пенсій) та депозитні рахунки з можливістю поповнення

депозиту, з виплатою відсотків авансом, щомісячно, щоквартально або при закритті рахунку і з можливістю приєднання відсотків до основної суми депозиту.

Оцінено структуру власного капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» протягом 2013 – 2017 рр. загалом характеризувалася незмінністю часток складових. Капітал ПАТ «БАНК ВОСТОК» формувався, головним чином, за рахунок статутного капіталу, частка якого у пасивах банку у 2013 році складала 10,00 %, а у 2017 р. зменшилася до 5,44%.

Фінансові ресурси ПАТ «БАНК ВОСТОК» формуються завдяки, головним чином, за рахунок коштів юридичних осіб – частка цієї складової у зобов'язаннях складає у 2017 р. 48,69 %, проте не є стабільною. Так, якщо в 2013 р. питома вага їх складала 52,41%, то в подальшому має тенденцію до зниження. Іншою вагомою складовою зобов'язань банку є кошти фізичних осіб, їх частка тримається на рівні, близькому до 33 %: в 2013 р. вона склала 35,53%, а у 2017 р. – трохи більше 33,69 %. Значення коштів банків у формуванні фінансових ресурсів банку зростає на протязі аналізованого періоду: якщо ще в 2013 р. їх частка становила 4,55 %, то у 2017 р. вона склала 8,88 %. Інші складові зобов'язань, що є неоднорідними за своєю структурою, займали незначні частки та загалом не справляючи суттєвий вплив на структуру зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» окремо, а лише впливали свої загалом.

Визначено, що основу залучених коштів складають кошти юридичних та фізичних осіб, що свідчить про значну довіру до банку з боку населення та суб'єктів економічної діяльності, пояснюється участю банку у Фонді гарантування вкладів (депозитів) фізичних осіб.

Оцінено, що основним елементом коштів фізичних осіб в ПАТ «БАНК ВОСТОК» є строкові вклади населення: в 2014 р. вони займали 55, 03 %, а у 2017 р. вони зросли до 64,78 %. Кошти фізичних осіб на вимогу зменшили питому вагу: з 44,97 % в 2014 р. до 35,22 % в 2017 р. Частка коштів в іноземній валюті в обох елементах протягом аналізованого періоду лише зростала, проте якщо серед строкових депозитів її питома вага складала 32,31 %, то в структурі вкладів на вимогу – не більше 20 %. в структурі вкладів юридичних осіб займають кошти на вимогу. Так, в 2014 р. кошти на вимогу складали 83,23 %, а строкові кошти – 16,77 %; в 2015 р. аналогічні показники були на рівні 68,77 % та 31,23 % відповідно, в 2016 р. – відповідно 79,28 % та 20,72 %, в 2017 р. – 88,52% та 11,48 % відповідно.

Протягом аналізованого періоду ресурси банку розміщувалися, головним чином, у вигляді наданих кредитів, проте обсяги кредитування у 2017 р. дещо скоротилися (до 70,36 %) у порівнянні з 2013 р. (72,67 %), 2014 р. (74,72 %), 2015 р. (58,85 %) та 2016 р. (66,41 %).

Найбільшу питому вагу займають кредити надані юридичним особам. Так, у 2017 р. їх частка в структурі розміщених коштів склала 68,18 %, хоча вона декілька зменшилася у порівнянні з 2013 р. (71,80 %). Залишається стабільно вагомою частка такого виду розміщення ресурсів як готівка, яка у 2017 р. склала 12,87 %, хоча у порівнянні з 2013 р. вона зменшилася на 6,20

%.

Слід звернути увагу на такий ресурс розміщення як кошти в інших банках, питома вага якого у 2017 р. склала 7,35 % проти 4, 20 % у 2013 р.

ПАТ «БАНК ВОСТОК» активізував роботу щодо розміщення коштів у цінні папери. За аналізований період спостерігається тенденція до збільшення частки цього ресурсі розміщення, а саме: 2013 р. – 0 %; 2014 р. – 0,01 %; 2015 р. – 8,99 %; 2016 р. – 7,94 %; 2017 р. – 9,52 %.

Доведено, що депозитна політика є важливою складовою стратегії банку в управлінні активами та пасивами, оскільки сприяє формуванню коштів для проведення активних операцій з метою отримання прибутку. Тому можна стверджувати, що банківський прибуток починає формуватися на етапі реалізації депозитної політики комерційного банку. Досягнення мети отримання максимального прибутку залежить від обсягу та ціни залучення різноманітних видів депозитів від усіх категорій клієнтів.

У третьому розділі «Напрями удосконалення депозитної політики банку» розроблено методичний підхід до оцінювання впливу чинників на процес формування та реалізації депозитної політики банку. Було визначено, що для проведення оцінки конкурентної позиції депозитної політики банку слід використовувати метод, який полягає у вивченні таких питань: аналіз зовнішнього середовища щодо виявлення впливу позитивних факторів (можливостей) та негативних факторів (загроз) та їх ранжирування за вагомістю фактору і впливом на конкретне підприємство; аналіз внутрішнього середовища з метою виявлення позитивних факторів, тобто переваг і негативних факторів (слабких сторін), та їх подальше ранжирування. ПАТ «БАНК ВОСТОК» за критеріями оцінки ефективності депозитної політики отримав 37 балів із максимальної кількості 45 балів, що можна визначати як те, що рівень ефективності депозитної політики у банку задовільний. Зрозуміло, що у сучасних умовах розвитку вітчизняного банківського бізнесу важко конкурувати із системними банками. Проте, у розрізі Одеського регіону ПАТ «БАНК ВОСТОК» знаходиться на вищих та стабільних позиціях.

При визначенні удосконалення системи управління якістю депозитних послуг банку було запропоновано модель управління якістю депозитних послуг, яка дасть йому змогу не тільки утримати завойовані позиції на ринку депозитних послуг, але й значно підвищити свій імідж серед клієнтів, що, в свою чергу, значно збільшить приток коштів населення на депозитні рахунки в даному банку в умовах поступового зниження ставок за депозитними угодами.

Обґрунтовано науково-методичний підхід до прогнозування рівня банківських ресурсів та можна зробити підсумок, що депозитна політика банку залежить від обсягу та структури сформованих банківських ресурсів, каналів їх розміщення та спектру депозитних продуктів.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі наведено теоретичні і методичні положення щодо формування та реалізації депозитної політики банків та практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

За результатами магістерської роботи, зроблено наступні висновки:

1. Проведена характеристика підходів до визначення поняття «депозитна політика банку», з якої можливо зробити висновки, що депозитна політика – це складне економічне явище; її суть необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому значеннях. У широкому – депозитну політику комерційного банку характеризують як стратегію і тактику банку при його діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом. Під депозитною політикою у вузькому значенні розуміють стратегію і тактику банку в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення його ліквідності.

2. Визначено найбільш впливові фактори, які спроможні допомогти банківській установі розширити частку клієнтського ринку та залучити якомога більше депозитної ресурсної бази. До таких чинників варто віднести: врахування рівня інфляції та доходів населення загалом по країні; вплив політики НБУ та Уряду, стан соціального середовища; поліпшення роботи персоналу банку, які обслуговують безпосередньо клієнтів у відділенні та здійснюють поточне спілкування із ними; впровадження нових форм співпраці із клієнтами задля їх потенційного зацікавлення в послугах банку, створення більш зручних умов для клієнтів по виконанню депозитної угоди; постійне та систематичне зниження рівня ризику пов'язаного із нераціональними рішеннями, які можуть стосуватись депозитної угоди; застосування різних прийомів заохочення клієнтури банку (реклама; надання додаткових безкоштовних послуг на додачу до депозитної угоди; розташування філій у місцях, наближених до клієнтів; пристосування графіка роботи до потреб клієнтів).

3. Відповідно до уточненого визначення «депозитна політика» встановлено, що формування депозитної тактики відбувається в межах заданих напрямів депозитної стратегії і орієнтовано на їх виконання в поточному періоді. Цей процес передбачає визначення обсягів та структури банківських депозитів, розробку заходів щодо їх залучення, а в необхідних ситуаціях – створення моделі прийняття управлінських рішень у випадку настання несприятливих обставин.

4. Оцінка депозитних операцій в ПАТ «БАНК ВОСТОК» дає змогу порекомендувати ПАТ «БАНК ВОСТОК» визначати стратегію підтримки стійкості депозитів. Частиною такої стратегії виступає маркетинг – підвищення якості обслуговування клієнтів, із тим щоб вони залишалися надійними для банку і під час кризових ситуацій. Підвищення термінів ощадних депозитів, їхньої середньої суми також пом'якшує коливання депозитів під час криз.

5. Протягом аналізованого періоду ресурси банку розміщувалися, головним чином, у вигляді наданих кредитів, проте обсяги кредитування у

2017 р. дещо скоротилися (до 70,36 %) у порівнянні з 2013 р. (72,67 %), 2014 р. (74,72 %), 2015 р. (58,85 %) та 2016 р. (66,41 %). Найбільшу питому вагу займають кредити надані юридичним особам. Так, у 2017 р. їх частка в структурі розміщених коштів склала 68,18 %, хоча вона декілька зменшилася у порівнянні з 2013 р. (71,80 %). Залишається стабільно вагомою частка такого виду розміщення ресурсів як готівка, яка у 2017 р. склала 12,87 %, хоча у порівнянні з 2013 р. вона зменшилася на 6,20 %. Слід звернути увагу на такий ресурс розміщення як кошти в інших банках, питома вага якого у 2017 р. склала 7,35 % проти 4, 20 % у 2013 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» активізував роботу щодо розміщення коштів у цінні папери. За аналізований період спостерігається тенденція до збільшення частки цього ресурсу розміщення, а саме: 2013 р. – 0 %; 2014 р. – 0,01 %; 2015 р. – 8,99 %; 2016 р. – 7,94 %; 2017 р. – 9,52 %.

6. На підставі проведеного аналізу депозитної бази ПАТ «БАНК ВОСТОК», визначено, ефективність його депозитної політики. Як свідчать аналіз даних ефективність депозитної політики ПАТ Банк «ВОСТОК» знаходиться у задовільному стані.

7. Нами доведено, що на рівні системи ПАТ «БАНК ВОСТОК» в цілому впровадити в практику модель управління якістю депозитних послуг. Саме підвищення якості депозитного обслуговування, з нашої точки зору, може допомогти утримати позиції лідера при зниженні рівня процентних ставок. Функцію контроль за якістю депозитного обслуговування пропонуємо закріпити за Центральним офісом відповідно до механізму, наведеного нижче.

8. У роботі запропоновано впровадження в практику ПАТ «БАНК ВОСТОК» запропонованої моделі управління якістю депозитних послуг дасть йому змогу не тільки утримати завойовані позиції на ринку депозитних послуг, але й значно підвищити свій імідж серед клієнтів, що, в свою чергу, значно збільшить приток коштів населення на депозитні рахунки в даному банку в умовах поступового зниження ставок за депозитними угодами. В результаті чого банк розширить свою ресурсну базу й отримає додаткові ресурси для здійснення активних операцій.

9. Обґрунтовано науково-методичний підхід до прогнозування рівня банківських ресурсів, з якого можна зробити підсумок, що депозитна політика банку залежить від обсягу та структури сформованих банківських ресурсів, каналів їх розміщення та спектру депозитних продуктів.

АНОТАЦІЯ

БУРЛАКА А.В. «Депозитна політика сучасного банку» (на прикладі ПАТ «БАНК ВОСТОК»)).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного за спрямування *«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»* – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

У роботі узагальнюються проблеми перегляду депозитної політики на рівні кожного банку та активізації інструментів утримання існуючих депозитних ресурсів та нарощення їх обсягу обумовлюється, по-перше, гострим дефіцитом економіки України у недорогих кредитних ресурсах, і по-друге, необхідністю стабілізації ситуації в банківській системі, запобіганню негативній тенденції відтоку коштів з депозитних рахунків фізичних і юридичних осіб та подолання панічних настроїв, які призводять до падіння рівня ліквідності і платоспроможності банків, а іноді й до їх банкрутств внаслідок вилучення значних сум грошових коштів з їх ресурсної бази.

Під час дослідження використовувалися наступні загальнонаукові методи: узагальнення та систематизація; порівняння; системного аналізу та методичної оцінки фінансового стану банку.

Ключові слова: депозитна політика, чинники, управління, контроль, конкурентна позиція, рівень якості.

ANNOTATION

BURLAKA A.V. "Deposit policy of modern bank" (evidence from PJSC "BANK VOSTOK").

Qualifying academic paper for the Master degree in Specialty "072" Finance, Banking and Insurance "according to the Master degree curriculum professional field "Managing the activities of banks at the financial market". Odessa National University of Economics – Odesa, 2018.

The paper summarizes the problems of reviewing the deposit policy at each bank, activating of the instruments of maintaining the existing deposit resources and increasing their volume due to, firstly, a heavy deficit of low-cost credit resources in the Ukrainian economy, and secondly, the need to stabilize the situation in the banking system and prevent negative trend of outflow of deposits from personal and impersonal accounts and overcoming panic, which lead to a decrease in the level of liquidity and capacity of a bank to meet its liabilities, and sometimes to bankruptcy as a result of the withdrawal of significant amounts of funds from the resource base.

In the process of the research, the following methods were used: generalization and systematization; comparison; systematical analysis and methods of monitoring the bank financial condition.

Key words: deposit policy, factors, management, control, competitive position, quality level.